



GRØDESKÆRING SOM FORBEDRER BÅDE AFVANDING OG MILJØ

STØTTET AF

Promilleafgiftsfonden for landbrug

Grødeskæring med 'Aalborgmetoden', forbedrer afvanding og vandmiljøet, selv i vandløb med ringe fald og hvor gode forhold blev vurderet svært opnåelige.

- [Resume](#)
- [Grødeskæring er nødvendig](#)
- [Nyt paradigme](#)
- [Teknikken bag](#)
- [Processen bag](#)
- [Hvad kan landmanden gøre](#)
- [Gode ting tager tid](#)
- [Ny rapport danner baggrund for vejledning til grødeskæring i vandløb](#)
- [Rapportens samlede konklusioner og anbefalinger](#)

RESUME

Grødeskæring i danske vandløb er helt afgørende for at sikre en tilstrækkelig afvanding, og dermed landbrugsarealernes produktion. Erfaringer med en ny form for grødeskæringsmetode i nordjyske vandløb kaldet 'Aalborgmetoden' har vist, at med en bugtet, hård og hyppig slåning i vandløbets strømrrende kan det lade sig gøre at fremme både afvanding og miljø. I Lindenberg Å har metoden været anvendt i en længere årrække, hvilket ifølge brugerne har gjort, at antallet af plante- smådyrs- og fiskearter er steget samtidig med at engarealerne er blevet mere tørre og igen er brugbare til afgræsning. Med tiden er behovet for grødeskæringer på en sæson reduceret.

DCE har for nyligt udarbejdet en ny rapport, som skal danne grundlag for en generel vejledning

om grødeskæring til de danske kommuner. Rapporten behandler ikke data for Aalborgmetoden, hvorfor konklusioner for slåning i nogle tilfælde ikke flugter med erfaringer ved Aalborgmetoden. I 2017 forventes fremlagt en DCE undersøgelse af Aalborgmetoden baseret på data for Lindenberg Å

GRØDESKÆRING ER NØDVENDIG

De fleste danske vandløb er regulerede og modificerede i form af udretning og uddybning. De problematiske strækninger er flade strækninger, hvor vandet kun langsomt løber væk og ikke naturligt bevarer en strømrrende. Derfor er grødeskæring mange steder i landet en forudsætning for at sikre god afvanding, og dermed afgrødernes vækst.

NYT PARADIGME

Paradigmet inden for grødeskæring er, at jo mere der grødeskæres, jo hurtigere vokser vandplanterne og jo ringere afvanding får man i sidste ende. Dette skyldes at hyppig grødeskæring fremmer hurtigt voksende arter som pindsvineknop og allerede efter få uger vil vandløbet være tilgroet igen. Ligeledes har det været argumenteret, at faunaen i vandløbet har bedst af reduceret grødeskæring. Undersøgelser viser rigtigt nok, at hyppig almindelig grødeskæring på faste terminer ikke altid har en effekt der står mål med indsatsen. Men erfaringer fra Nordjylland viser, at en bugtet, hård og hyppig slåning i vandløbets strømrrende fremmer både afvanding og miljø. En metode, som er blevet døbt 'Aalborgmetoden'.

Grødeskæringsmetoden har indtil videre mest været praktiseret i mellemstore og store nordjyske vandløb med lille fald. Metoden har vist, at det er muligt at ændre plantesamfundet i vandløbet fra at bestå af stive hurtigt voksende sumplaner (mestendels enkelt pindsvineknop) til en mangfoldig vandplantesammensætning bestående af langsomt voksende ægte vandplanter, som i højere grad lader vandet passere, men som også tilgodeser flere arter. Dog er erfaringen, at forekomsten af andre arter er lille og spredt, og at det går langsomt med at øge deres dækningsgrad (DCE, 2016). Fagfolk, som har arbejdet med metoden mener, at der er skabt et nyt paradigme, da denne type grødeskæring fremmer de økologiske forhold i vandløbet, og derfor kan betragtes som naturpleje, og f.eks. et engvandløb derfor kan betragtes som en plejkrævende lysåben naturtype.

TEKNIKKEN BAG

Aalborgmetoden er mere end blot den teknik, der bruges til at skære grøden. Metoden står på to grundpiller, som er selve grødeskærings teknikken og processen bag grødeskæringsentreprisen. Selve grødeskæringen kan opsummeres til, at den skal være hyppig, hurtig, smal og hård i bunden i en bugtet strømrrende. Kniven, der bruges ved grødeskæringen, skal tåle konstant at gå hårdt i bunden af vandløbet, hvilket sikrer hårdhændet klipning, som igen forsinker gengroning af sumplanter, som har deres vækstpunkt omkring roden.

Når metoden benyttes første gang, er to på hinanden efterfølgende klipninger ofte nødvendig, fordi planterne lægger sig ned i strømmen, før de slås første gang. De rejser sig op efter første klipning og kan derefter nemmere klippes helt ned igen anden gang, hvilket er med til at sikre ca. 5 cm stub i planten. Det er nødvendigt at foretage grødeskæringen hurtigt i det samlede vandsystem, således man får en gennemstrømning i hele systemet på en gang. Hvis skæringen sker over for lang periode og grøden når at vokse op inden man er helt færdig, vil man blot "flytte proppen" fra et sted i vandløbet til det næste. Hurtighed er altså helt afgørende for virkningen, idet man ønsker et strømmende vandløb.



Båd med grødeskæringsudstyr, som er dimensioneret til at udføre 'Aalborgmetoden'. Båden er udviklet af Sloths Naturpleje, og skæringsudstyret kan indstilles i forhold til den dybde og vinkel, der ønskes skåret i. Denne form for vedligeholdelse af vandløb er hårdt ved materiellet og kræver derfor konstant udvikling og tilpasning.

Man får herved en hård og renskyttet bugtet bund med skaller, sten, grus og dødt træ, hvilket favoriserer mere langsomt voksende ægte vandplanter fremfor hurtigt voksende sumpplanter. Mantraet bag 'Aalborgmetoden' er at stresser sumpplanterne, så de ægte vandplanter som vandstjerne og vandranunkel får en fordel fremfor den eksempelvis meget udbredte enkelt pindsvineknop. Grødeskæringsmetoden gør også, at der opretholdes frit strømmende vand i strømrunden med en lavere temperatur, som effektivt flytter sand og mudder ud på brinkerne og i bugterne. Dette er til gavn for både smådyr og især de fiskearter, som gyder på en hård bund

med grus.

PROCESSEN BAG

Når en forvaltning udarbejder et udbud på en grødeskæringsentreprise, er det vigtigt, at der i kontrakten er meget klare aftaler i en konkret detailbeskrivelse. Det kan være alt fra maksimal vandstand, skæringsdybde- og bredde, stubhøjde og antal skæringer. Hvis Aalborgmetoden benyttes, er det vigtigt med en mand-til-mand instruktion, da års arbejde kan ødelægges med få dårligt udførte skæringer. Det er derfor en god ide at være på stedet ved den første skæring og instruere, så der er enighed om, hvordan arbejdet skal gøres. Konkrete krav som hastighed i udførelsen af arbejdet, stubhøjde og skæringsmateriale skal nedfældes i kontrakten, så skal der føres tilsyn og dokumentation før, under og efter. Hvis der ikke er materiel til at løse opgaven inden for den aftalte tid (fordi materiellet måske går i stykker) er opgaven for så vidt ikke løst og det bør have konsekvenser. Kort sagt, udbudsmateriale, kontrakter og samarbejdsaftaler skal være så stærke og detaljerede, at arbejdet kan kasseres og entreprenøren udskiftes, hvis der ikke leveres.

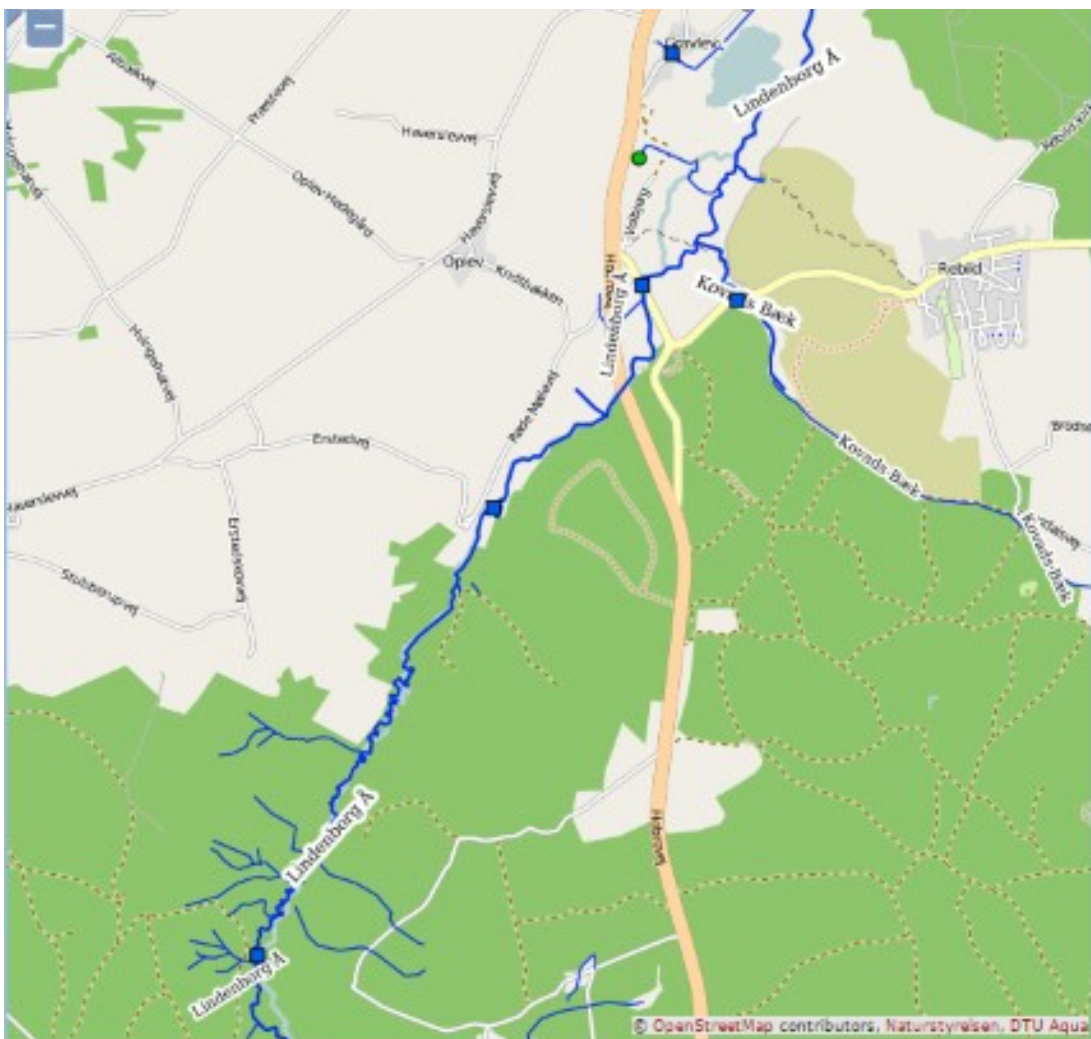
HVAD KAN LANDMANDEN GØRE

Aalborgmetoden handler også om at sikre en god kommunikation mellem forvaltningen, lodsejere, interesseorganisationer og entreprenører, som har interesse i det konkrete vandløb. Landmanden kan bidrage til den gode kommunikation ved at følge med i udbudsmaterialet og støtte op om kommunen i forhold til de krav, kommunen stiller til entreprenøren. Kort sagt kan han eller å-lauget være med til at sikre, at der bliver ført tilsyn og kontrol. Det er også en mulighed at installere pejleudstyr til måling af vandstands niveauet i vandløb. På denne måde kan landmanden være med til at sparre med kommunen, hvis vandstanden nærmer sig et kritisk niveau. Denne form for pejleudstyr kan bl.a. købes via www.web4you.dk til omkring 13.000-15.000 kr. Læs mere i artiklen "[Online vandstandsmåling og forbedret afvanding](#)"

GODE TING TAGER TID

Erfaringer fra Aalborg Kommune viser, at det tager omkring 3 år, fra man starter i hovedløbet og til metoden slår igennem videre i vandsystemet. Aalborgmetoden har været benyttet i Lindeborg Å siden 2003. Åen har et ringe fald med mellem 0,2-0,3 promille, og har ændret sig meget og er nu tilbage i en mere naturlig form, hvor der er en renskyttet bund i den naturlige strømrønde. Der aflejres sand og sediment i siderne og bugterne er blevet gangfaste. I bunden af vandløbet er der dukket sten, grus, kalk, dødt træ og sågar et fortidsminde op. Erfaringen er, at der år for år kommer flere ægte vandplanter, flere insekter og fiskelivet har det godt. Fundet af den truede flodlampret (som er en intolerant art, der stiller store krav til den økologiske kvalitet) viser, at Aalborgmetoden har været en succes. Derudover kan engene, som støder op til vandløbet, igen benyttes i omdrift, og der bliver nu taget høslet eller brakpudset. Kort sagt, både [landmænd og lystfiskere er aldeles godt tilfredse](#) med åens tilstand.





Kortudsnit over den 47 km lange Lindborg Å i Østthimmerland. Kortudsnittet er fra kort.fiskepleje.dk (læs mere [om brugen af kortet her](#)). Åen er i rigtig god form både i forhold til fauna og fisk. Langt de fleste af de 11 målinger i åen, viser en høj økologisk tilstand i forhold til DVFI og DFFVØ (Dansk Vandløbsfaunaindeks og Dansk Fiskeindeks For Vandløb, ørred). Ved målingen blev der registreret ål, tre-pigget hundestejle, ørred, kildeørred, bæklampret og skrubbe i 2007. I forhold til DVFI (Dansk Vandløbsfaunaindeks) er åen ligeledes mange steder kategoriseret til at have en faunaklasse på 7, hvilket svarer til en høj økologisk tilstand på det paramter.

NY RAPPORT DANNER BAGGRUND FOR VEJLEDNING TIL GRØDESKÆRING I VANDLØB

Den 5. juli 2016 offentliggjorde SVANA (Styrelsen for Vand- og Naturforvaltning) rapporten ["Faglig udredning om grødeskæring i vandløb"](#) udarbejdet af DCE – Nationalt Center for Miljø og Energi. Rapporten skal danne grundlag for en vejledning til kommunerne omkring grødeskæring i vandløbene. Vejledningen forventes offentliggjort i løbet af efteråret.

RAPPORTENS SAMLEDE KONKLUSIONER OG ANBEFALINGER

Datamaterialet bag rapporten består bl.a. af en undersøgelse af 3.026 grødeskæringer i vandløb med en større bredde end 2 m (type 2 og 3 vandløb). Rapporten konkluderer, at grødeskæring (og her er der ikke differenceret mellem typer af grødeskæring), i 75 % af tilfældene giver en beskeden effekt på vandstanden i vandløbet (mindre end 20 cm), som spænder fra alt imellem 1-73 cm med en gennemsnitsværdi på 16 cm. Rapporten peger også på, at vandstanden i vandløb med ringe fald og stor sommervandføring kan falde med op til 70-80 cm, og den gode effekt ses især i mellemstore vandløb med megen biomasse i det vestlige Danmark. I det østlige Danmark, hvor der ofte er meget lav vandføring om sommeren, vil grødeskæring mere have en præventiv effekt i forhold til kortvarige, kraftige afstrømningsbegivenheder og effekten afhænger af planternes genvækst.

Rapporten peger, ikke overraskende, også på, at planternes genvækst har stor betydning for hyppigheden af grødeskæring. Ofte er effekten af grødeskæring udlignet efter 3-4 uger, men i vandløb, der skæres hyppigt, kan effekten være udlignet efter 2,5 uger, hvilket skyldes, at arter som bedre kan tolerere grødeskæring, og som dermed får en hurtigere genvækst, kommer til at dominere vandløbet, hvorfor der så skal skæres endnu hyppigere for at sikre afvandingen. Grødeskæringsrapportens konklusioner er på nogle områder helt i modstrid med den erfaring som brugerne har gjort sig ved brug af Aalborgmetoden og skal derfor tages med et stort forbehold. DCE er i gang med en effektundersøgelse af Aalborgmetoden i Lindenberg Å som forventes offentliggjort i 2017.